

Bagapš sa v politike snaží zachovať nezávislosť. Gruzínsky politológ Mamuka Arešidze v rozhovore pre DespiteBorders

Martin Braxatoris | 19.12.2008

Mamuka Arešidze je gruzínsky politológ, špecialista na otázky Kaukazu. Pôsobí ako riaditeľ Centra strategických štúdií Kaukazu. V novembri 2008 založil spoločenskú organizáciu Dom slobodného názoru. V interview pre portál DespiteBorders odpovedal na otázky týkajúce sa politického diania v Abcházsku.

Aká je dnes situácia v Abcházsku z hľadiska stability?

Stabilita je v určitom zmysle virtuálna. Ak máme hovoriť o severe Abcházska, možno povedať, že tam relatívny pokoj. Pokiaľ ide o južné Abcházsko, povedať sa to nedá. Pozdĺž administratívnej hranice Abcházska a Gruzínska dochádza ku konfliktom medzi gruzínskou políciou, a ruskými vojakmi a abcházskymi jednotkami. Pozdĺž hranice s Abcházskom a Južným Osetskom tu máme jedinečnú situáciu: je to podobné Karabachu. Stoja tam naproti sebe ozbrojení ľudia, ktorí ešte včera medzi sebou bojovali: no medzi nimi nie je nič, čo by zaručilo ich oddelenie. Situáciou sa zaoberá európska kontrolná skupina, ktorá má uvedenú funkciu. V skutočnosti je však situácia príliš zložitá na definitívne oddelenia znepriatelených skupín.

S výnimkou vlády Malchaza Akišbaju, existujú abcházske orgány, s ktorými je Gruzínsko ochotné viesť rokovania?

Súčasná gruzínska vláda musí hovoriť so všetkými, aby mohla riešiť určité problémy, ktorým krajina čelí. Vzhľadom na tieto problémy s nimi jednoducho musí rokovať, či chce alebo

nechce. V Ženeve dnes prebiehajú rokovania, ktorých sa zúčastňujú aj delegácie Abcházska a Južného Osetska. Gruzínske orgány nemajú inú možnosť, ako si hovoriť s nimi.

Ako prijali abcházske orgány uznanie nezávislosti zo strany Ruska?

V Abcházsku bola po uznaní nezávislosti veľmi silná eufória. Ľudia boli v zásade spokojní s tým, čo sa stalo, a len dve - tri percentá obyvateľov mali pocit, že všetko neprejde tak hladko. Najmä na juhu Abcházska je veľa ľudí, ktorí sa domnievajú, že ich krajina je okupovaná. Dokonca v Suchumi sa vytvoril názor, že ruskí vojaci sa v okrese Gali správajú ako doma. Mnohí Abcházci preto vravia, že takéto správanie nečakali a nezávislosť považujú za efemérny jav. Aj keď možno uviesť aj viaceré pozitív: Abcházci dúfajú, že sa pre nich otvorí hranica s Ruskom. Očakávajú tiež zo strany Ruska isté ekonomické a finančné výhody.

Na rozdiel od Južného Osetska, v Abcházsku sú orgány vytvorené bez priamej účasti Ruskej federácie. Nakoľko sú tieto lojálne Moskve?

Sú lojálne Moskve, ale na rozdiel od Južného Osetska abcházske orgány realizujú viac proabcházsku politiku, ako povedzme Kokojty proosetskú. Kokojty je skutočná bábka v rukách Moskvy, kým Bagapš sa snaží v politike zachovať nezávislosť. Vidno to aj na najnovších vyjadreniach o ruskej základni v Očamčire. Dokonca aj počas vojny sa usiloval viesť nezávislú politiku a neútočiť na Kodorský priesmyk, kým sa nevyjasní situácia. V Rusku Bagapšovi nedôverujú: to nie je nič nové. V prezidentských voľbách Moskva podporovala iného kandidáta. Bagapšovi sa podarilo vyhrať vďaka podpore abcházskeho a gruzínskeho národa. O nedôvere Moskvy svedčí aj to, že sa v Gudaute nachádza ruský poslanec a podpredseda výboru pre obranu a bezpečnosť Kolesnikov.

Pretrváva aj naďalej podpora Bagapšovho protikandidáta Chadžimbu zo strany Moskvy?

Nie, ide o politickú figúru, v ktorej sa Moskva sklamala. Ak bude v budúcnosti niekoho Moskva priamo podporovať, bude to najskôr minister zahraničných vecí Šamba. Je vo funkcii už dlhú dobu a má dobré kontakty aj na západe.

O Bagapšovi sa rozpráva, že by mohol odkloniť od záujmov Moskvy. Môže sa to týkať aj Šambu?

Takým človekom je skôr Bagapš, než Šamba. Šamba je klasická kaukazská figúra. Je veľmi hybký a koná východným spôsobom. Je schopný správať sa ako typický východný diplomat, na základe reálnych potrieb. Robí to, čo je potrebné. Jedná na základe povahy situácie. V porovnaní s ním je Bagapš drsnejší a viac proabcházsky.

Ako hodnotíte medializované informácie o možnej prezidentskej kandidatúre Kolesnikova?

Nemyslím si, že je to konečný postoj Kremľa. Moskva nespraví takú chybu, aby dosadila Rusa na čelo národnej republiky. Po Stalinovej smrti v národných republikách taký precedens ešte nebol. Domnievam sa, že ide o plán časti kremľských elít, ktorý má zastrašiť abcházsky politický establishment, ktorý sa na rozdiel od osetského usiluje ochraňovať svoje národné záujmy.

Aké sú princípy neoficiálneho prerozdelenia moci Abcházsku z hľadiska rodinného alebo konfesijného pôvodu lídrov?

V čase, keď bol prezidentom Ardzinba, najdôležitejší bol klan Ardzinba. Prezident bol Ardzinba, riaditeľom prístavu bol Ardzinba, vedúcim drevárskeho priemyslu bol Ardzinba, najznámejším a najdôležitejším podnikateľom bol Ardzinba... Všetko spomenuté bolo v rukách klanu Ardzinba. Takýto klanový moment, v rámci ktorého by ľudia vládli na základe svojho klanového pôvodu, však už dnes v Abcházsku absentuje. Pokiaľ ide o otázku konfesijného pôvodu, moc je tvorená kresťanmi alebo ateistami. Horliví moslimovia, s výnimkou jednej malej skupiny, v Abcházsku nie sú. Po minuloročnom odstránení jej vodcu však aj táto skupina oslaba. V Abcházsku moslimovia nie sú na prvom mieste, o to skôr, že nad nimi prevažujú kresťanskí Arméni.

Znamená to, že islamský faktor nezohráva v Abcházsku dôležitú úlohu? Mohla by to zmeniť iniciatíva za návrat potomkov abcházskych mudžahedínov?

V politike dnes nepredstavuje reálnu silu. Rusko kategoricky odmieta návrat potomkov mudžahedínov práve preto, že chce zabrániť zosilneniu islamského faktoru. V Abcházsku je tiež veľká arménska komunita, ktorá bola vždy proti tomuto kroku. Keď bolo Abcházsko, takpovediac, čiernou dierou, Arméni sa tomu snažili aktívne brániť. Teraz už majú možnosti. Samostatne sa venujú malému a strednému podnikaniu, na rozdiel od minulosti, keď boli vedúcimi predstaviteľmi podnikov výhradne Abcházci. Pokiaľ ide o návrat potomkov mudžahedínov, Rusko aktívne podporuje Arménov a po celý čas sa odvoláva na skutočnosť, že značná časť obyvateľov Abcházska, t. j. Rusi a Arméni, s takýmto krokom nesúhlasí.

Pretrváva dodnes vplyv členov klanu Ardzinba?

Tento klan bol zničený. Levana Ardzinbu, najznámejšieho abcházskeho podnikateľa, zabil. V Moskve tiež zastrelili Aku Ardzinbu, bývalého šéfa protiteroristického centra, známeho svojou krvilačnosťou vo vzťahu ku Gruzíncom v čase, keď bojoval proti gruzínskym partizánom. V politickom zmysle slova tento klan popravili, aj keď stále pretrváva istá miera ekonomického vplyvu.

Akí sú najdôležitejší politickí predstavitelia tzv. gudautského klanu?

Je to predovšetkým Bagapš, prirodzene, ale tiež Ankvab a Šamba. Určitú druhoradú úlohu tiež zohráva Chadžimba. Za dôležitého človeka tiež možno považovať aj Lakobu a niektoré ďalšie osoby. Situácia je dnes taká, že sa tento klan vnútorne skonsolidoval napriek skutočnosti, že títo ľudia majú rozličný rodinný pôvod. Stalo sa tak preto, že boli ruskými úradmi donútení vymenovať na dôležité posty v krajine ľudí ruskej národnosti. Ak by sa vnútorne nezorganizovali, Rusi by ich vytlačili. Je ich už vo vláde príliš veľa. Abcházske etnikum rok po roku stráca svoje pozície. Teraz sa Abcházci usilujú o konsolidáciu, aby sa zachránili pred ruskou humanitárnou agresiou.

Založenie hnutia Aruaa podporovali Šamba aj Chadžimba. V júni tohto roku však organizácia kritizovala politiku vlády a vyjadrila k nej nedôveru. Ide o opozičnú organizáciu?

Ide o umelo vytvorenú organizáciu za účelom podpory Chadžimbu v prezidentských voľbách. Možno povedať, že je to istá opozičná sila, ale nemyslím si, že má zásadný vplyv v

tom zmysle, že by mohla radikálne zmeniť situáciu. Tým skôr, že v Abcházsku radikálne rastie vplyv Ruska.

Čo si potom myslieť o nedávnom vymenovaní lídra tejto organizácie za poradcu prezidenta? Znamená to jej posilnenie?

Nepovedal by som. Myslím si, že k vymenovaniu došlo, aby k sebe Bagapš priblížil ľudí, ktorí sú momentálne v relatívnej opozícii. Pre Bagapša je dôležité, aby všetky podobné organizácie zoskupovali okolo neho. Preto to hodnotím ako úplne normálny, logický krok. Získavanie členov tejto organizácie na svoju stranu je jedným z Bagapšových cieľov.

Za predstaviteľov opozície sú považovaní štyria poslanci abcházskeho parlamentu. Aké sú ich ciele a v čom spočíva ich opozičný charakter?

Konkrétne o týchto ľuďoch by som hovoril nerád. Môžem však povedať, že v abcházskom politickom etablamente sa kryštalizuje časť predovšetkým mladých politikov, ktorí vidia, že momentálna situácia v Abcházsku vedie k likvidácii abcházskeho etnika. Sú presvedčení, že lavírujúce abcházske orgány príliš ustupujú ruským vojakom a Kremlu. Musím však povedať, že opozícia je, predsa len, konvenčný pojem. Nemyslím si, že ide o skutočnú opozíciu. Taká sa v Abcházsku, podľa môjho názoru, čoskoro objaví. Nie je vylúčené, že do nej budú zapojení aj ľudia, na ktorých sa pýtate.

Zástupcovia gal'ských Gruzíncov v abcházskom parlamente sa neprofilujú ani ako provládni, ani ako opoziční politici. Levan Ubirija je podľa vlastných slov občanom Abcházska a bude robiť všetko, aby tento štát prosperoval. Je gruzínska komunita v Abcházsku lojálna Suchumi?

Časť gruzínskej komunity je naozaj lojálna Suchumi. Tí, ktorých spomínate, sú nevýrazní ľudia, ktorí prakticky nič neznamenajú. Ide o prominentov abcházskych orgánov. V postsovietskych štátoch je to určitá prax, že sa národnostné menšiny vpúšťajú do parlamentu, kde ich predstavitelia sedia ako kamenné stĺpy. Mimochodom, v gruzínskom parlamente sú tiež takíto zástupcovia národnostných menšín. Vo vzťahu k lojálnosti musím povedať, že títo ľudia sú tam prinútení žiť. To, čo hovoria pred Abcházcami, je jedna vec, a to, čo vravia poza chrbát, je niečo úplne iné. Samozrejme, sú ľudia, ktorí sú natoľko unavení z neustáleho napätia, že sú nútení byť lojálnymi súčasným abcházskym orgánom. Ale sú tu aj ľudia, ktorí sa s touto myšlienkou nezmierili a považujú súčasný abcházsky režim za neprijateľný.

Kto okrem abcházskych a ruských podnikateľov zastáva významné miesto v abcházskom biznise? Akým spôsobom prenikajú na abcházsky trh povedzme tureckí podnikatelia?

Turci tam, samozrejme, pôsobia, a to napriek určitým protestom z gruzínskej strany. Ide predovšetkým o súkromné spoločnosti vo vlastníctve tureckých Abcházcov. Pokiaľ viem, v deväťdesiatych rokoch v Abcházsku pôsobili Bulhari, ktorí vybudovali tabakovú továreň v Gudaute. Po smrti Levana Ardzinbu však odtiaľ odišli.

Pred istým časom Ankara vyhlásila, že nebude brániť obnoveniu námorného spojenia medzi Tureckom a Abcházskom. Nakoľko je pravdepodobné obnovenie plavieb na oficiálnej úrovni?

Na oficiálnej úrovni je to vylúčené. Námorné spojenie však bolo, aj bude. Na úrovni súkromnej nákladnej dopravy a inej námornej komunikácie sa podľa môjho názoru nič nezmení.

Možno predpokladať, že Gruzínsko bude protestovať v súvislosti s ďalším vstupom zahraničných investorov na abcházsky trh. Môžno tiež očakávať isté kroky zo strany Ruska, ktoré by mali zabrániť vstupu cudzích firiem na abcházsky trh?

Rusko sa bude, prirodzene, snažiť, aby ekonomika Abcházska bola pre zahraničné firmy uzavretá. Ak to dovoľí hospodárska kríza, bude sa snažiť investovať do Abcházska také finančné prostriedky, aby pre druhých jednoducho neostalo miesto. Rusko plánuje umiestniť v Abcházsku svoju flotilu a dve vojenské základne. Myslím si, že Abcházsko úplne obsadí ruský kapitál. Predovšetkým v predvečer olympijských hier: Rusi tam nepustia nikoho.

Čo sa týka toho, že sa Gruzínsko bude brániť proti vstupu zahraničných spoločností na abcházsky trh, momentálne sa pripravuje zákon zameraný proti takýmto firmám, v rámci ktorého bude ich činnosť postavená mimo zákon. Tieto spoločnosti, samozrejme, nájdu spôsob, akým obísť zákon. Budú zakladať dcérske spoločnosti v daňových rajoch. Je tu však aj iný problém. V Abcházsku sa budú otvárať ruské banky, ktoré sa budú zaoberať praním špinavých peňazí. To sa dialo aj v minulosti, teraz to však bude prebiehať na polooficiálnej úrovni.

V čom sa dnes situácia reálne odlišuje?

Vtedy sa nám podarilo uspieť. Dnes má však Gruzínsko, ako štát, ktorý prehral vojnu, veľmi obmedzené možnosti, ako do tohto procesu zasiahnuť. Ak nebudú problému venovať bedlivú pozornosť západné finančné štruktúry, z Abcházska sa stane krajina nezákonných finančných operácií.